

KONSORCJUM

organizacji społecznych działających na rzecz migrantów i uchodźców

Polityka migracyjna Polski

Komentarz Konsorcjum organizacji społecznych działających na rzecz migrantów i uchodźców

W Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji trwają obecnie prace nad dokumentem, który ma określać strategię migracyjną Polski. Proces owiany jest pewnym nimbem tajemnicy, a wypracowane w jego ramach dokumenty są utajnione i przekazywane wyłącznie wybranemu, wąskiemu gronu odbiorców. Jako zrzeszone w Konsorcjum organizacje działające od wielu lat na rzecz wsparcia migrantów i uchodźców oraz ich integracji z polskim społeczeństwem chcemy przekazać naszą wizję takiego dokumentu oraz procesu jego powstawania.

STRATEGIA jako dokument polityczny i strategiczny

Dokument określany mianem strategii powinien zawierać następujące elementy:

1. **Diagnoza.** To ona jest podstawą do podejmowania jakichkolwiek działań, pokazuje bowiem, jak wygląda sytuacja w zakresie objętym strategią. Diagnoza powinna być przygotowana na podstawie danych oficjalnych oraz wyników badań. Powinna być sporządzona przez zespół ekspercki złożony co najmniej z badaczy, a w wersji idealnej uzupełniony o urzędników rządowych i samorządowych oraz przedstawicieli biznesu i strony społecznej, w tym obowiązkowo przedstawicieli społeczności migranckich.

To ważne, aby grono dokonujące diagnozy było możliwie szerokie – w ten sposób dokument opiera się na bogatszym zasobie wiedzy i perspektyw postrzegania. Ma wtedy szansę odpowiedzieć kompleksowo na wachlarz zauważanych potrzeb czy wyzwań, a także wykorzystać zasoby i atuty. Dlatego zachęcamy, aby proces diagnozy wykorzystywał doświadczenia organizacji społecznych i samorządów, także tych spoza dużych ośrodków miejskich. Warto też, przygotowując diagnozę sytuacji migracyjnej Polski, sięgnąć po wiedzę geopolityczną – uwzględnić np. wiedzę o sytuacji w krajach ościennych, zmianach klimatycznych, trwających konfliktach i światowych trendach ekonomicznych. Wszystkie te

czynniki będą wpływały na realia, w których będzie funkcjonowała Polska. Warto, by polska polityka migracyjna nie była tworzona w oderwaniu od rzeczywistości, ale uwzględniała procesy, które zachodzą wokół nas.

Diagnoza powinna skończyć się zestawieniem najważniejszych problemów do rozwiązania oraz potrzeb do zaspokojenia, które wynikają z zebranego materiału.

Niewłaściwie opracowana diagnoza, niezauważająca pewnych procesów czy zjawisk, będzie podstawą do przyjęcia niewłaściwych wniosków, co doprowadzi do zaplanowania nieadekwatnych działań.

Przy tworzeniu diagnozy należy wykorzystać istniejące, aktualne badania będące w zasobach instytucji naukowych, Think-tanków, także organizacji społecznych. Jednocześnie warto już w tym miejscu zaplanować dalszy usystematyzowany proces badawczy ujmujący najbardziej interesujące nas procesy związane z migracją i integracją.

2. **Wizja i przede wszystkim cele.** Poprzednim dokumentom kształtującym polską politykę migracyjną brak było wizji: jak ma wyglądać miejsce migrantów we współczesnym polskim społeczeństwie? Do czego zmierzają działania naszego państwa w kwestii migracji i integracji migrantów? Diagnoza obecnej sytuacji powinna służyć refleksji, jak wyobrażamy sobie naszą rzeczywistość w świecie, w którym migracja jest stałym elementem rzeczywistości.

W naszym przekonaniu polityka migracyjna państwa nie może opierać się na doraźnym interesie politycznym czy ekonomicznym, przekonaniach tej czy innej partii, ale służyć długofalowo polskiej racji stanu.

Z wizji powinny wynikać konkretne i dające się zoperacjonalizować cele polityki, które potem będzie można przełożyć na realne działania.

Opracowując cele, nie wolno zapomnieć o wiążących Polskę umowach międzynarodowych, w tym przede wszystkim dotyczących ochrony praw człowieka, jak również trzeba uwzględnić prawo Unii Europejskiej w zakresie migracji.

Polityka migracyjna opracowana na szczeblu centralnym powinna stanowić podstawę do tworzenia lokalnych, międzysektorowych polityk wspierających procesy integracyjne na poziomie miast i gmin.

3. **Wieloletni plan działań.** Działania w strategii powinny wprost wynikać z potrzeb i z diagnozy oraz realizować jej cele. Powinny być konkretne i zawierać wskazanie instytucji publicznych odpowiedzialnych za ich wdrożenie. Plan działań nie może być rozłożony wyłącznie na jeden rok, bowiem taki horyzont czasowy nie jest wystarczający, by osiągnąć założone cele i na pewno nie jest adekwatny do dokumentu strategicznego.

Planowi działań powinien towarzyszyć harmonogram, planujący realizację działań w podziale na poszczególne lata.

Warto też zauważyć, że kwestie migracyjne nie dotyczą wyłącznie działań wybranych ministerstw czy sektorów (tradycyjnie są resorty odpowiedzialne z sprawy wewnętrzne, administrację, pracę i politykę społeczną). Polityka włączania migrantów do społeczeństwa dotyczy wszystkich dziedzin funkcjonowania państwa: edukacji, ochrony zdrowia, sportu itd. Integracja to zadanie dla wszystkich. Efektywne włączenie w ten plan wielu partnerów jest kluczowe dla realizacji przyjętych polityk w przyszłości.

4. **Budżet.** Plany działań nie mogą istnieć bez budżetu, bowiem wówczas są jedynie życzeniami. Stąd obowiązkowym elementem strategii musi być budżet, który będzie zakładał

alokacje środków w budżetach odpowiednich resortów na realizację zaplanowanych działań. Co istotne, budżet ten nie może składać się wyłącznie ze środków zewnętrznych, pochodzących z Unii Europejskiej czy Norweskiego Mechanizmu Finansowego. Opracowanie dokumentu z adnotacją „nie generuje wydatków dla budżetu państwa”, jak to miało miejsce z nieobowiązującą już polityką integracji migrantów, nie ma sensu, bo nie ma szans powodzenia. Polityki państwa w dowolnej dziedzinie nie da się realizować bezkosztowo.

5. **Ewaluacja.** Każda strategia musi zawierać element regularnej rewizji działań – sprawdzania, czy idą one w odpowiednim kierunku, czy realizują założone cele, a także czy w związku ze zmianą w trendach migracyjnych albo w sytuacji społeczno-polityczno-gospodarczej nie należy zweryfikować postawionych celów. Ewaluacja powinna odbywać się w trybie rocznym, a dokonywać jej powinni także niezależni eksperci/ekspertki.

Strategia powinna od razu tworzyć ramy do wprowadzania korekt i zmian.

PROCES PRAC nad dokumentem strategicznym

1. **Czas.** Strategia nie może być tworzona w pośpiechu, bowiem wówczas istnieje duże prawdopodobieństwo, że nie przetrwa próby czasu. Na przygotowanie dokumentu wieloletniego i strategicznego należy przewidzieć odpowiedni horyzont czasowy (minimum roczny).

2. **Partnerstwo i partycypacja.** W pracy nad dokumentem należy włączyć nie tylko przedstawicieli administracji rządowej szczebla centralnego, ale także obowiązkowo innych interesariuszy, którzy będą realizowali wiele z postanowień tego dokumentu, czyli samorządowców oraz stronę społeczną, w tym społeczności migranckich, oraz przedstawicieli biznesu. Obowiązkowym partnerem jest także akademia, czyli badacze procesów migracyjnych.

Partycypacyjny charakter powinien towarzyszyć pracom nad strategią od samego jej początku, czyli od opracowywania diagnozy, wg piramidy partycypacji: od informacji poprzez konsultacje aż do współdecydowania.

3. **Jawność.** Wszystkie dokumenty i prace instytucji publicznych muszą być jawne i dostępne dla obywateli. Jest to obowiązek konstytucyjny leżący po stronie władz zapisany w art. 61 ustawy zasadniczej. Powstające dokumenty (nawet jeśli mają charakter roboczy), powinny być publicznie dostępne, a te kluczowe dodatkowo należy poddać formalnym procesom konsultacji społecznych, być może kilkustopniowych.